

Olin Jüri Parijõe õpilane

Ella RAJARI

Selleks ajaks, kui olin jõudnud neli algkooliklassi lõpetada, otsustas Pada vallavalitsus sulgeda Nõmmise algkooli V ja VI klassi, sest «lõputunnistuse» said lapsed kohustusliku nelja klassi järel ning vallaisad pidasid oma lastele suurema hariduse andmist ülearuseks luksuseks. Oli ju 1920. aastate alguses Eesti Vabariigis vaesust palju nii maal kui ka linnas.

Et isa soovis mulle siiski rohkemat haridust, pidi hakkama ringi vaatama, kust leida eialgu kuueklassilist algkooli, et sedagi haridusjärku lõpule viia.

Kohanud Rakveres tädipoega Jüri Parijõe, kes oli oma esimese õpetajakoha Kaarli algkoolis vahetanud Rakvere Opetajate Seminari harjutuskooli juhataja koha vastu, arvas isa tema mõjul, et minagi võiksin minna selle kooli viitendasse klassi. Nii läksingi augusti eelviimasil nädalal harjutuskooli sisseastumiseksameile ning õnnekombel sain ka sisse. Õnnekombel, sest neljaklassilise haridusega just selles koolis jätkata soovijaid oli kogunenud paarikümne ringis. Vastu võtta saadi aga vaid kümmekond.

Ja oli ka, miks valida just seda kooli. Maalt tulnud lapsele avanes õppekabinettides ja puhtusest säravas nägusas koolimajas uus, imeline maailm. Suured teened kooli õhkkonna, selle arvuka ja sõbraliku pere kujundamisel olid õpetajatel. Kõige silmapaistvam nende seas oli aga harjutuskooli juhataja ise. Juba tõik, et meie kooli- ja klassijuhataja oli kirjanik, kelle jutte oli loetud sel ajal vist ainuke suurema kirjandusajakirja «Agu» lehekülgedelt ja kelle lastejutte üsna pea saime lugeda kõigist ajakirjadest, kus lastegi lugemisvarale oli mõeldud, oli imeväärne. Ribadeks loeti Jüri Parijõe Kunda eluolu kajastavad jutud, klassi raamatukogus oli järjekord raamatukesele «Laevapoiis päevilt».

Olen hiljem mitmel korral mõelnud, milles ikkagi oli Jüri Parijõe fenomen, mis muutis teda suurimaks autoriteediks täiskasvanute hulgas, kellega viis meid kokku koolitule. Jõudsin oletusele, et selleks oli tema erilne oskus jõuda iga õpilaseeni, tema murede ja rõõmudeni nii üksikult kui ka klassi ühiseks pereks muuttes.

Päris tavaline oli, et vahetunnis ei sunnitud harjutuskooli lapsi pikkades koridorides tuimalt ringi kõndima, vaid meie päralt oli kooli avar aula, kus igaal vahetunnil käis ringmäng ja kus sageli ka Parijõgi ise mängu juhtimise enda kätte võttis. Varakevadel aga, kui koolimaja taguses lepikus tärkasid ülased, peeti enamik koolitunde vabas looduses. Just Parijõgi oli see, kes meid mõnikord ka koolinenda viis ja maasikaid või muid aiakultuure kasvatama õpetas. Puupulgal puude vääristamise võtmed ei saanud selgeks mitte loodusloo, vaid just Parijõe kodulootunnis.

Nõmmise kool, kust ma Rakverre tulin, ei olnud ministeeriumkooli, liit saadud pärandiga väikeste maakoolide seas oma õppevahendite poolest just vaesemaid, kuid selle linnaserva koolimajas avaneva imede maailma ees kahvatasid kõik endise kooli maaginäidised ja inimorganismi moolaazid. Siin oli looduslookabinet paljude akvaariumide ja toallilledega, füüsikakabinet planetaariumiga, keemiakabinetti nõiaköök... Ole kõige selle olid aga Jüri Parijõe hooler ja püüdmissel kooli muuseumitoaks muudetud harjutuskooli õpetajatetoa võlud. Oma ajalohuvi sain ma just sellest minevikumaailmast, kuhu Parijõgi, märganud minus huvi taoliste asjade vastu, mind sisse viis. Siin näitas ta mulle esemeid, mida ma vanaema juures maalgi olin silmanud kuskil kuuri- või rehealusenuurgas vedelemas ja seletas, milleks on vaja kõike seda koguda ja säilitada.

Ajalootunnides käsitles Parijõgi sageli oma kodukihelkonna Viru-Nigula aimest. Enne veel kui omastelt, kuulsin ma temalt Viru-Nigula kirikaia hädaorust — katkuhauast ja võin tänapäevani peast tsiteerida tema kirjeldust Põhjasõja ja suure katku järgsest kihelkonnast, kus «kilomeetrite kaupa ei kuuldud kukelaulu ega koerahaukumist»... Üks huvitavamaid leide tema kodulooainestikus oli uurimus Forseliusest ja väide, et peale Ignatsi Jaagu Forseliusega Rootsis kaasas olnud talupojast koolmeistriõpilane Pakri-Hansu Jüri võis olla Viru-Nigula Pada-kandi päritolu. Missugustele allikatele see tõdemus tugines, ei ole kahjuks õnnestunud leida, kuid tänaseni elab siinkandis Pakkerite (Pakri) nimelisi peresid.

Kuuenda klassi kevadel innustas Parijõgi õpilasi koguma andmeid perekonnaloost ja koostama sugupuud. Et mul oli sel ajal elus veel vanavanemaidki, sai sugupuu üsna täiuslik ja vähemalt kuuendasse põlvkonda enne mind utav. Joonistasin selle püüdklult vihikusse ja andsin Parijõe kätte, kes selle oma hoida võttis. Küllap ta hoidiski, kuid traagiliselt sündmusi, milles tubli koolimees kaotas elu, ei osanud keegi ette näha.

Sügavas tänumeeles mõlten tagasi mehele, kellelt oma lapseastail pärisin uskumatult palju. Ka luuleharrastuse. Sest kui Parijõgi ühel viienda klassi viimastes kevadistes emakeeletundides oli õpetanud värsiõpetuse afüseid ja koduseks tööks andnud väikesel neljarealise luuletuse kirjutamise, oli minu jaoks sõrm luulekuradile antud ja kõigiks eluformideks ustav kaaslane luulemuusa näol kaasa saadud.

Jüri Parijõe lastejutud, tema kodulooainelised, ladusa keele ja rikkaliku sõnavaraga loodud Kunda-lood kui ka hilisemal loomeperioodil kirjutatud imetabased kunstmuinasjutud moodustavad Eesti lastekirjanduse varasalves sädeleva aarde, mille tutvustamisega noorele lugejale oleme seni olnud liialt kitsid, kuid mille taasavastamine ja taastrükkimine peaks olema vastavates kirjastustes otse kohustuslik. See on varandus, milles puudub sovjetlik ülema aalitsemine, kuid mis viivad lapse lähemale tegelikule elule elu enda kaudu.

JÜRI PARIJÕE 100. SÜNNIAASTAPAEVA tähistab Viru-Nigula rahvas täna. Kell 16 viiakse liili kirjaniku sünnipaika mälestuskivi juurde, kell 17 algab rahvamajas aktus.